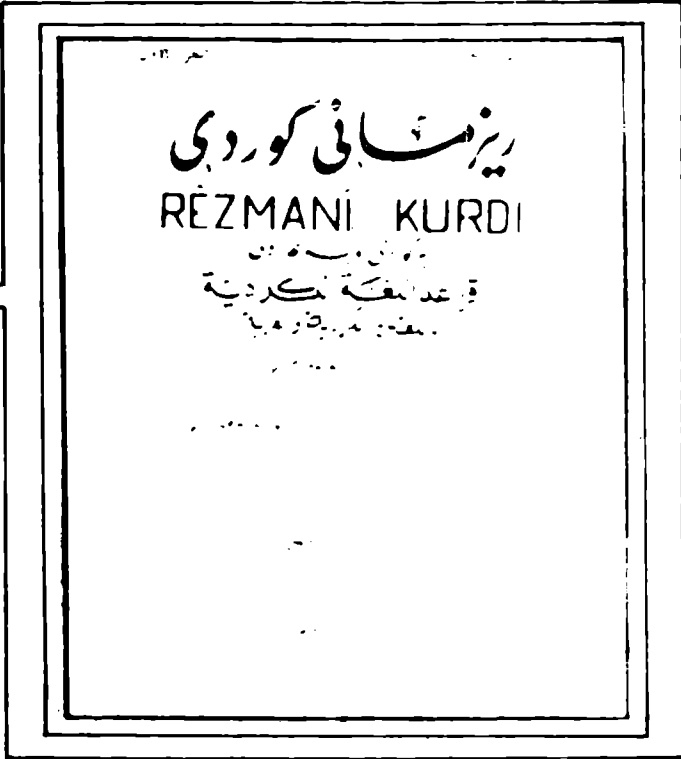

ئەم كۆتۈپم خوتىندە:-

* رۇف احمد ئالانى *

رېزىمانى كوردى

بە كوردى و بە مەربەسى بەرگى
بە كەم ، چاپى ۱۷۶ - داناسى -
احمد حسن احمد

پېشەكى سوپاسى دانەر دەكەم
كەخۆى بۆ زمانەوانى تەرخان كوردە
و ئەك خۆى لە لا پەره - {دا
نووسىوېه : ((هېچ زمانىك بەسى
رېزىمان ناتوانىت بەدروسىتى
بنووسرىتە) . بە مەمان هەستەو
كۆتۈپەكەم خوتىندەو ، كە نرىكەى
سەسەد لا پەرى قەبارە گەورەبە ،
مىنىش بەنىازى خزمەت چىسەند
تېپىنى بەك دەخەمە روو ، بۆ بارى
سەرنىچ و هاتەدانى لاو
خوتىندەوارە كانمان لەم مە دانە
پىرۆزەدا .

بۆ دالەدى بارى بۆچوون ، چەند
خالىكى سەرتاكەى لەمەرى خۆى
دەكەم بە بەراى و تارەكە ، دەلېت :
۱ - سەرتووكەكەم لە شكلىكى
نەكادىمى فراواندا دانا ...
۲ - كەكەم سەرچاوەم زمانەكە

خۆى بوو . سوودېش لە زمانى
مەربەى و هەندىك ئە زمانى لىنگلىزى
و دەرگرتووه . كەلكە ئە هەندىك
سەرچاوەى چاپكراوى كوردى
و دەرگرت ئە گەرچى رەسەنىش -
نەبوون .

۳ - هيوادارم كەنەم . مەرتووكە پىتە
بىچىنەى زمانى بەك گرتو و بۆ
هەمووشىو هەكان . وە بىشى گۆرم بۆ
لاتىنى و لىنگلىزى لە پانە رۆژدا .

۴ - سوپاسى كۆرى زانىارى و
بەرىو بەرىتى گىشى خوتىندەسى
كوردى دەكەم . كە لەدەست
نووسىنەكەى بەرگى بەكەم
وردىبوونەو وە بارمەتى لەچاپدانىان
دام .

۵ - ئەم كۆتۈپە بۆ فېرېوونى
دەمووخوتىندەوارىكە ا مەمكانت -

مستوياتهم الدراسية ،
۶ - تۆماركردنى رېزىمان لە فالىكى
نەكادىمى و بەدوو زمان و بەسى
سەرچاوە ، بەجىن هېنانى كارىكى
و هەما بەتەنبا كەسىك لام و ابە سووكو
ئاسان نەبىج ... هتە .

لەو خالانەو چاوەروانىسى
چى دە كرىت ؟
۱ - دەبىن زمانى دارشتنى كۆتۈپەكە
ئەوپەرى كوردانەو رەسەنو پارا و
بىتت ...

۲ - ئەوخەرمانە لېكۆلېنەوئەى كە
چارەكە سەدەبەكە لەزمانەكەماندا
شەنو كەوى لى دەكرىت ، بەتابە
تى كارى زانستانەى مامۆستا توفىق
و هەبسى و هەولسى بىوچانىسى
بەرىو بەرايەتى خوتىندى كوردى و
دەورى بەتەوژمى كۆرى زانىارى
كوردو هې چەند كەسانسى تىز ،

بهره‌می نه‌مانه به‌گشتی (له‌باوه‌ری دانهدا) ده‌بج - نارسه‌ن بن ۰۰۰ ده‌بج کتبه‌کە‌ی له‌مه‌ر ئه‌و ریبازیک‌ی تازه‌و جیاوازی بیت .

۲ - کتیبیک بی‌و نه‌کادیمی بیت‌و به‌بج‌سه‌ر چاوه‌ بیت‌و بۆ‌هه‌موو به‌ی خویندن بیت ، له‌ قوناغی سه‌ره‌تایی‌سه‌وه تا زانگۆ‌و به‌ولات‌ریشه‌وه - ده‌بج سه‌رووشیک‌ی ناسمانی بیت !!

۴ - سوودی له‌ زمانی فارسی وهرنه‌گرتوه ، که‌سه‌مانه‌وئ و نه‌مانه‌وئ (باجیاوازی بن) ، له‌ کارانه‌دا ده‌سته‌ ملانی به‌کدین .

۵ - دوو ده‌زگای ناکادیمی‌و رۆشنیری مه‌زنی‌ش به‌ ئه‌و کتبه‌دا چووبنه‌وه نه‌مه‌مش‌ی ده‌مانخاته سه‌ر سامی‌سه‌وه !! له‌به‌ر ئه‌و‌خالانه‌ زمان دۆست که‌لکه‌له‌ی ده‌که‌وتته‌سه‌ر که‌ به‌چاوی مشتەری سه‌رنجی نه‌و جوړه‌ کتبیانه‌ بدات نیجیتیک :

آ - نه‌گه‌ر پشوری بۆ‌ بدریت‌و بابه‌تیانه‌ پیدابچینه‌ره‌ به‌لای که‌مه‌ره (۲۰۰) لایه‌ره‌یه‌کی ده‌ویت بۆ‌ هه‌سه‌نگاندن ئه‌مه‌ش کاری کرده‌یه ؛ هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که‌ به‌لیم‌دا بۆ‌ باری سه‌رنج چه‌ند لایه‌نیک‌ی بکه‌م به‌نموونه‌و بیخه‌مه‌ روو .

ب - وه‌ک بۆ‌م ده‌ره‌که‌وتوه‌و زۆر لایه‌نی زانستمان وه‌لا ناوه‌ یان چه‌واشه‌ کردوه‌ له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ :

۱ - نه‌ زارا وه‌ی کوردی ره‌وان (له‌به‌ر نه‌بوونی یان سه‌راخ نه‌کردنی) بۆ‌مان ده‌ر نابریت .

۲ - وامان خوو پتوه‌گرتوه‌و ، نه‌گه‌ر بابه‌تیک‌ی زانست‌ی کوردی به‌زاره‌وه‌ی بیگانه‌ دهربریا ئه‌وا کوردی نیه‌و خواسته‌مه‌نی‌یه ، وادابنیت‌ن کورد نه‌ندامیک‌ی له‌شی هه‌یه‌ که‌

بج ده‌لین | اووت | جا نه‌گه‌ر به‌زاره‌وه‌یه‌کی تر ده‌ر بریا مانای‌وایه‌ کورد نه‌ندامی (لووت‌ی نیه‌و له‌ گیانداریک‌ی تری خواستوه‌و به‌ خۆیه‌وه‌ نووساندوه . خاونه‌ خواسته‌ مه‌به‌ستم نه‌ و دنیه‌ که‌به‌ره‌و سامال‌و پاک‌زی‌ی زمانه‌که‌مان ته‌کان نه‌ده‌ین ، مه‌به‌ستم نه‌ره‌یه‌ له‌م باره‌وه‌ ژیرانه‌وه‌ زانستانه‌و راویز کارانه‌ هه‌نگاوبنیتن . له‌به‌ر ئه‌وه‌ نه‌گه‌ر له‌ هه‌ندئ هه‌ تووستنداو له‌سم و تاره‌مندا کوردی‌یه‌که‌م ته‌واو به‌تی نه‌موو ، جاری لیم مه‌گرن .

ج - باری ره‌وشتایه‌تیممان (به‌تایه‌تی له‌زمانه‌وانیدا) : دیسان وامان خوو پتوه‌گرتوه ، هه‌ر که‌سه‌مان دابه‌زی‌یه‌ ئه‌م مه‌بانه‌ - دیب قوتابخانه‌یه‌کی تایه‌تی بنیادین له‌ - زاراوه‌ی خۆی ... باوه‌ری جیاوازی خۆی ... زانستی خۆی رینووسی خۆی ... له‌ هه‌ر زمانیک‌ی ده‌ره‌کیدا به‌له‌دی هه‌بیت (بۆ‌ یادگار) کوردی‌یه‌که‌ی بی‌به‌بیز بکات ... تایه‌ته‌کانی زمانه‌ کوردی‌یه‌که‌ی بی‌ره‌نگ بکات ، خاونه‌ خواسته‌ - مه‌به‌ستم ئه‌وه‌ نیه‌ که‌ له‌ زانسته‌ بی‌ ته‌ره‌فه‌کان که‌لک - وه‌ر نه‌گه‌رین . وامان خوو پتوه‌گرتوه‌و که‌سه‌مان خه‌تی ئه‌وی دیمان نه‌خوینتیه‌وه ، له‌وه‌ ده‌جیت : ۱ - ده‌لین : زه‌وی خره .

ب - ده‌بج چوارگۆشه‌ بیت .

ج - نه‌خیر ! سه‌ج گۆشه‌یه .

د - بار لاکتیه‌هه‌ بیت ... هه‌ند !!

له‌ گه‌ل نه‌ و قسه‌ زانه‌ش نیم‌ که‌ ده‌بج هه‌ر له‌سه‌ر قالیچه‌که‌ی سه‌لیمان بچه‌ مه‌ره‌وه ، شه‌رازه‌و ته‌ون دایه‌هه‌ستین .

به‌سه‌ر کردنه‌وه‌یه‌ک : دانه‌ر به‌لین ده‌دات که‌ رینمانیک‌ی

کوردی | بۆ‌سه‌رتاپای دیالیکت‌و به‌سه‌ دیالیکته‌کانی زمانی کوردی | دابنیت .

- به‌که‌م : وادیاره‌ به‌ده‌ره‌به‌ستی میژووی زمانه‌وه‌ نی‌یه‌ باوه‌ریش‌ی به‌زمانی نه‌ده‌بی به‌ک گرتومان نیه ، نایستاش به‌ده‌سه‌لات ترین گه‌ل له‌ جیهاندا ، شی‌ی وای بۆ‌ نه‌کراوه‌و ناشکریت . !

دووم : پیرسیت به‌داناسی ئه‌سیرانئۆ‌ی گشت دیالیکتیکه‌کان ناکات ... چونکه‌ ئه‌وه‌ لایه‌نیک‌ی تره‌، که‌ زمانی قسه‌ ...

بۆ‌لهم مه‌به‌سته‌ له‌میژه‌ خوا کتبه‌ ریزمانیک‌ی تری بۆ‌ داناوین ئه‌ویش پرسی‌یه‌ له‌ (نه‌ته‌وه‌ی کورد) خۆی . هه‌ره‌ژوه‌ هه‌ر ناوچه‌یه‌ک ، به‌ ناوازو ده‌ستووری خۆیان (دوررو نیک) قسه‌ی خۆیان ده‌که‌نو زینده‌یه‌که‌ هه‌ر ده‌میتیت . نموونه‌ی بۆ‌چوونی له‌ (ئه‌لفو بچ) به‌که‌یدا :-

۱ - به‌نجاو چوار لایه‌ره‌یه ، به‌بج دۆزینه‌وه‌ی هه‌ج شتیک‌ی تازه .

۲ - ده‌نگداری داناوه‌ به‌ (بچ ده‌نگ) و بزوینی داناوه‌ به‌ (ده‌نگدار) .

ئه‌مه‌ش به‌ بچچه‌وانه‌ی زانستی نه‌مه‌وۆ بووچ کردنه‌وه‌ی باری فیزیایی‌یه‌ له‌چۆن که‌وته‌نگاری ده‌نگه‌ زۆی‌یه‌کان .

۳ - ده‌لین : بزوینی (ع) به‌لای چه‌شن‌و سه‌روشتی خۆیدا به‌یه‌ک لادا دریز ده‌بیته‌وه‌ (هه‌لکشای) ، وه‌ک : (ئا) به‌لام که‌ه‌ بلتین : (ئی ، ئو ، ئۆ) ئه‌وه - تیکه‌له‌ی بزوینیک‌ی تره‌ ....

سه‌رنج : (ع) بیتی ده‌نگه ، وه‌ک (ج) . دیسان (ئا) - بوگه‌یه ، وه‌ک - گا . به‌هه‌مان سازگه‌ (ئی ، ئو) وه‌ک (جی ، جو) بوگه‌ن ، واته‌ :

(دهنگ + بزوين) نهك (بزوين + بزوين) به پښې نهو بچوونه هملپه .

۴ - لادان له زاراهي (برگه = مقطع) بڼ « داپر = قاطع » لادانه - له راستي وزانستي وشه سازي .
۵ - بڼ نه وهی که زانستانه کمرهسهی زمان دابهش بکړیت له میژه . (پیت) به رانبر به [حرف ابجدی] دانراوه ، که چی بایداوه تهوه بڼ نالوزکان ، پیتی گهرداوه بڼ : (نه لغوی ،) بڼ : نیشانه ... پاشگر ، پیشگر ، بنده فزیم ... نامراز ... هند . !

نهگر لهسر ده میکداو لهسه کونه دابه شکر دونه که ی پڼانی به کار بیتجکه ی ناوهو - کرداریان به (حرف) دهر بری بیت ، نیشمان بهو لاسایی کردنه وهی نه ، نهگر له بری زماندا ، چه سپی بیت ، بڼ زمانی کوردی ، هر دست نادات .

بری نمونه له سر شیوازی کوردی نووسینه کای :

۱ - (زمانی کوردی : وه له ماخه جیا کورمه گرنگه کانی نارن ، نه وهی که له بنج نه گور و د تر ، به تا بیک هاتوونو داناشیان جی به جی نه بن که بنجه که ی سرچاوهی به - ل (۲) » .
۲ - « راناوی جیاومز پیتی یتشکهوتوه = ضمیر منفصل مسبق بحرف ، ل ۱۵۹

۲ - « کاتی نیستا = زمن الحاضر ، ده شی دواي هسه موو - راناوه جیاوازه کان بگموی » ل ۱۵۲ .
نهگر خوینهر توانی لهو نمونه کوردی یانهدا نیاز بدهست بهیچ ، گلهی نایه ته سر !!

نمونه ی لادانی له دهستور سازیدا :

۱ - نه ایت : (کانی نیستا) ده که ویته دواي راناوی سر به خوه ... جاری زه مان - به روونی قهباره ی نه ، تابینسری و بیبیستری و بهرودواي رسته بکړی ده شیت وشه بهک که زه مان بگه به نیت دهوری رسته سازي یان وشه سازي بنییت .

گوايه هم دهر برینه ی کردوه به قالبی [فعل کینونه] ی کوردی ، وهک (نازاد سر بازه ، من سر بازم ...) ده لیت : پیتی (م ... ن ... کاتی نیستان .

هم باسه تانگتاش کیشه ی له سره ، هارستا توفیق وهی به کرداری بوونی ناتسه و او یان داده نیت ، له سر شیوازی ینگلیزی ... بهم شیوه له بهرنامه ی خویندندا چه سپیون ، زانا (منطقی) به کان به (رابط) یان داناون له رسته ی ناوی دا ، له هه مان کاتدا له راناو ناشورین .

ماموستا مسعود محمدیش رای تاییدی هه یه ، منیش له میانسی ره خندها کاتی خوی له گوښاری برابره تیدا ، وتاریکم لهو باره یه وه بلاو کردوده تهوه .

به لام کاک (احمد حسن) تنها لایه نه رواله تیه نه ی وهر گرتوه ، به پښی هه لکه وتی له رسته دا ... نیت که وتمان نسبتی بون ده گه یه ننو رسته تهواو ده کن پتویست ناکات بلخی ده که ونه دواي راناوه وه ... نواوی ساده وه ... ناوی لیکلراوه وه ... نهگر سدان نمونه ی تریش ، بهو بچوونه وه به نیت هه کار که ی داپن نایت . له سر هم لایه نه

به پښې دهستورانه مه لزه به کی کتبه که ی پښ گرتوه . تمنانهت که چراندوویه تبه باسی راناوی نیشاری بهو وه له لاپره (۷۴) دا نووسیویه تی :-

« اما - هم سو - ثمان - فلیس لهما اسم اشاره ... الخ » - نهو دوو بیژه به خویان راناوی نیشارین ، نیت راناوی نیشاری تریان بچوی به ۱۹

نهگر مه به ستی نیشاندرو = مشارالیه - یش بیت ، نهوا هه یانه ، وهک (نعهه پیاوه ، نهمانه پیاون) .

دانهر دوولایه نی راناوی نیشاری له رسته سازیدا بهرچاو نه خستوه واته وهک دهستوریک :

۱ - له قالبی پالشت (مبتدا) دا ، وهک : هم - پیاوه ، نهوه داره ...
۲ - له قالبی ووسفی دا ، وهک هم پیاوه هات ... نه مهش دیارده یه کی پښ لایه نانه یه له زمانه کاندا ، به نمونه له عهره پیدا (که دووره نهژادی کوردی به) :

« ۱ - هدا رجل ، ۲ - هلا الرجل جاء ... »

له باری دووه مدا ، بزوینی دواوه ی راناوه کهو نیشانه ی کڼ ، ده ترازیت و ده لکیت به دواي (مشارالیه) به که وه ، وهک :- نهو پیاو ، ه .

هم پیاو ، انه ... هر هم لادانه شیه نی که باری دهستوره که ی چه واشه کردوه تمنانهت که له سر بالا پتوی عهره یی ده لیت : (اذا کن اسم الاشارة جمعا ، يجب ان یكون المشار الیه جمعا ...) به نمونه که ی سره وه (هم پیاوانه نازان ، نهو بچوونه ی هه ده وه شیت هوه .

به کر دایه فیه کردن به کومه لک ریزای شوریس هینگر ده کات و ده ک و ته کانیشی ده چر سینی

« صدام حسین »

به پیتی (ای ، تی ، ل ، لا) وه له بهک
باردا a : لک به کار نه هینتری له
جیانی (ای) . . . . .

– پتیست ناکات له سهر نه و
کوردی به به تی به تیهل بجمه وه ،
به لام له وه دستوره بیدا چوار هه له
هیه :

۱ – نیشانهی ازا فه همیشه
بزوینیکی کورتی داگشاهه له
بهزیکا دریش پیت (نمو واتنی)
باشگر نیه .

۲ – ههستی به وه نه کرده نه گهر
کوتایی (مضاه) ه که به بزوینسی
پتجگهی (ژ) بوو لامراهه که ده پیتیه
(ی) دهنگار ، وک : نانهوای ئیجه ،
چه قوی من . . .

۳ – نیشانه که له کرمانجی خواروودا
به (ی) دمرده بریت یان ژیری کورته
یان (ی) دهنگاره وه له کاتیکما (ی)
به دهنگاری (ی = ا) دا گشای د
ریژی نسبت بوو گوناگریت ، به لام
ده بی هه بنووسریت وک (۱) :

وشمی (شارهوانی = البلدیة ،
شارهوانی سلیمانی = بلدیة
السلیمانیة ، نجا نووسهران
بهره مه کی خوویان پیوه گرتوووه
نیشانهی ازا فه که نانوسن ، له
رینوسی کوری زانیار شیدا ، دیسان
مراندوو یانهو تنها (ی) نسب

به رچاو ، زوربهی زوریشی به
چنه دهه پیم بو به شوینک هوتنی –
زمانه وانه کان .

۱ – له لاپه ره (۸۴ – دا)
نووسیویه تی :

« نامرازی [بهک] به زوری له
وه سف کردندا به کار دیت ، وک :
– پیاویکی راست گو – . . . هند .
– نه رکی وه سف کردنه که هی
راست گو) بهو هیچ به یوه ندی به
نامرازه که وه نیه .

۲ – لاپه ره (۹۱) : « ناو له کوردی دا
به (ان) (یان) وه یان به نامرازی
بهمرناس کردن (کان) نه کریت ، به
کومه ل . . . »

– له راستی دا نامرازه که تنها
(ان) ه و له (یان) دای پیتی (ر) بو
ترازاندنی دوو بزوین دیته کایه وه ،
وک (نانهوا + ی + ان = نانهوایان .
دیشان له [کان] شیدا ، [ک] به
شی نامرازی شوناسسه ، وک
(نانهواکه + ان) به دوستوری
به نجه ره – ه = به منجه ره + ان =
به منجه ره مان جگه له وهش تاقه
مورفیمیک له بهک کاتما نه رکی (کو) و
(شوناس) نابیی .

۳ – لاپه ره (۹۸) :
بو پیک هینانی وه پال خستن
پتیوسته ، وه پال تراو باشگرین

دانهر له تایه تی زمانه که وه ناچیت
بو ده ستور .

به نهوونه له لاپه ره ۷۹ – دا
نووسیویه تی :

(له کوردی دا ، وتی به که
نایته سهر رسته (مبتدا) نه گهر
کرده (فعل) به کی له دواوه هات ،
نموسا و ته که ده پیتیه کردار (معل)
وه کو زمانی ئینگیزی)

ئینگیزی زمانی ئیجه دانار پیت ،
به رای خوم لایه نی (منطقی) و
(بلاغی) که (موضوع و محمول) یان
مسندو مسندالیه – یان کرده به
بنگهی رسته ، بو ئیجه ده ستور بکی
ژیرانهو گونجاوه ، جازار اووه کان
چون ده کهن به کوردی بیان کهن ،
ئیجه قسه له زانست ده کهن ۱۰۰۰ !
له م باره به وه ماموستا توفیق
وه هبی و زمانه وانه فارسه کان و
به لاغی به عه ره به کان – نه ره وه
ژیر بیزی به بیان گرتوووه .

دیشان لادانیکی تری له زانستی
وشدا :

« تستعمل هذه الاداة (بهک = یک)
للتأكد علی فردیة او نوع او جنس
الاسم النكرة »
روونکردنه وویک :

ناوی نه شوناس سنج پلهی هیه :
که یاندنی ره گهر (جنس ،
گهستی) استغراق ، تاکی نادیار
(فردیة) ، وک (پیاو = نهک ژن
هه موو پیاویک = به بن سهرنجدانی
تا که تا که . پیاویک = بهک پیاوی
دیاری نه کراو .

لیته دا تنها بو مه بهستی
سنجیم (بهک ، یک) له زمانی
کوردی دا دهوری خوی ده بینیت ،
به لام دانهر له لایه نه ژیر بیزی به
لای داوه . !

رای تایه تی و هه لهی ناشکرا :
لیته دا چنه غوونه بهک ده خمه

دههینیهوه : به هسمر حال دانه
 لهوینیهی (نهخوشی ناوله) به ههله
 چووه که دهلیت نهو (ئی) به (ا) ی
 وهپال خسته .

۱ - خاصیت و شانازی یخ کراری ،
 دیارده دیرینه ره سه نه که ی
 زمانه که مانی له باره ی هندی قالبی
 وشه ی لیکدراوه روو خاندوه ،
 به نمونه وینه ی (گوله باخ) ی به
 دهسته وازه ی ازانی داوه ته قهلم !!
روونگردنه وهپهک :

له زمانه که ماندا هندی وشه ی
 لیکدراو له دهسته وازه ی ازانی
 یان ووسفی بهوه دابزبون ، وهک
 (گولی باخ) یان (سبوی مسزر) .
 لیرمدا له دهسته وازه دورده چن
 پاشان به دوو ریژگه خویشان
 دادمریژن: یه کهم به لابرندی نیشانه ی
 ازافه و جارچار ناویهنندی (ه)
 وهرده گریت ، وهک (گول + ه +
 باخ) یان له سسر دیسارده ی
 سه نسگریتی ناوه لئاوه که هسل
 ده چهر خیتنه وهک (سبوی مزر)
 ده پیتنه (مزره سبوی) . دانه هستی
 بهم نه پیتی به زمانی به نه گرده ،
 له موه تووشی نهو هه له به بووه .
 من بوم نیه هم باسدا لهه زیاتر
 له سهری بیوم ...

ناوردانه وهپهک :

دانه به شتیکی زوری کتیه که ی
 تهرخان کرده بو - باسی وشه ی
 لیکدراوو چاوگی لیکدراو ، بیجکه له
 شیوان و رواالت کاری ، زانستانه
 بو ی نه چووه .

هر نه رهنده هسل ده گریت ، بو
 باری سهرنجو به کورتی هم رایه ی
 بخمه روو .

به ره له چاپدانی بهرگی یه که می
 هم کتیه ی ، کاک احمد له لاپه ره
 (۲۱۶) ی گووفاری کوری زانیاری
 کوردا ، بهرگی سه بهم به شی

یه کهم - و تاریکی بلاو کرده وهه وه ،
 له کوتابی به که بیدا ده لیت :

« من لهو با وه ره دام که شماره یه کی
 زورمان له وشه ی لیکدراو هه به ،
 ده بی به ساده بز میرین ، له زمانی
 ئینگلیزیشدا به ساده دراونه ته
 قهلم ، وهک هم وتانه به نمونه :
 گامیش ، ماموستا ، شهو گهرد ،
 گوئی سوانه ... هتد .

که هم باری بوچوونی دانه ریبت
 هیچ پتیوست نیه که له دیارده یه دا
 کتیه نه کادی می به که ی هسل
 سه نکینم !
 له رووی وشه سازی و
 گهردانه وه :

رای تایه تی هه یه وه له گهل
 زانسته زمانی به کان ناگونجیت ، به
 نمونه :

۱ - کومه له پیتی [هوه] - نهو
 واتنه ی ، له وینه ی (بهرین -
 بهرینه وه ، گپران - گپرانه وه ...
 باشگرینه وه له نسل و جهیزی
 چاوگه که یه !
 ۲ - له لاپه ره (۲۳۳) ی کتیه که بیدا
 ده لیت :

« دو پیتی (یر) و دو پیتی (هر)
 وهک : - (۱)
 بجوول + یر + هوه = بجوولیره وه .
 بخوین + هر + هوه = بخوینه ره وه
 ... هتد .

هیناویه تی چی کروده ؟!
 راناوی (بجوولنج) و (بخوینه ی)
 کرداری داخوازی له گهل به نسه
 فونیمی (ر) دا جوشداون ، باری
 زانستانه ی نه پیکاره ، که بهم
 شیوه یه به :

کوتابی (بجوولنج) ؛ بزوینه ، له
 کاتی لکانی باشگری [هوه] دا ، دوو
 بزوین به ره نگار دهن ، کورد لهم
 فوورماتا ، نهو دو بزوینه به (ر)
 دهه ترازیبیت ، واته (بجوولنج + ر

+ دوه) بخوینه + ر + هوه .
 باره یه وه دریزم به چهنسد
 وتاریک داوه .

نه گهر هم یه ره تگاری به شی نه بوو
 هیچ پتیوست به ناوپرناکاته وهک
 (بیژن + هوه = بیژنه وه) .
 ۳ - ل ۲۱۵ ی کتیه که ی : « ان
 اداه المصدر ، حرف (ن) فی بعض
 المصادر المركبة تقع بداخلها » .
 بهراویز :

تائیتستا کورد شی وای به
 بهرهم نه پیناوه ، که (ن) ی چاوگ
 ناو قه ی بگریت ، هم قه به شی بو
 یه کهم جاره ، نه گهر نمونه شتی به
 دهسته وه به ، با بهرین ... !!

۱ - لادانیکی نری له زاراوه دا .
 ۱ - وشه ی [کرده] ی داناوه بو
 (فعل)

ب - وشه ی [کردار] ی داناوه بو
 (باعل) .
 واته (فعل) که (حدث) ی رووته
 کردوویه تی به (ذات) یان به لیدانه
 ودیه کی تر (یشی کردوه به نیشگرو
 (یشگهر) یشی کردوه به (یشی) !

بو باری سهرنج : کورد ده لیت :
 (کرده ی من و برده ی تو) یان فلان
 کس کرده یه ، فلان (کسردان و
 رهفتاری) باشه .

تهنبا بهو نمونه واته ده پینم
 نه گینا به شی کردنه وه بهراوردی
 نهو دو ریژگه یه له فارسی و
 کوردی دا ، زوری دهویت . « کاتی
 خو ی له گووفاری دهنگی ماموستادا ،
 بویکم لی روون کرده ته وه » .

شیوازی ریسه و ئیچران له
 کتیه که دا :-

به نمونه : بابی شه شه می
 کتیه که (ناوی که یه نهر = اسم
 موصول) :-

۱ - ۱۶ - لاپه ره ی تباره گوره به .
 ۲ - سه دو بسیت و هشت

رزگار کردنی ئافرهت ئامانجیگی بهره‌تی به له ئامانجه کاف عزب و شوێش . « همام حسین »

نموونهی بۆ ههتاوه‌تهوه ، به میساله
عه‌ره‌بی‌به‌کانه‌وه ده‌کاته (٢٥٦)
دوسه‌دو به‌نجاو شه‌ش میسال .
٣ - به‌و حاله‌ش راناوی گه‌به‌نهری
له راناوی که‌سی سه‌ی‌به‌م و راناوی
ئیشاری جیا نه‌کردوه‌تهوه .
٤ - به‌و هه‌موو تیچرانه‌وه ، به‌
په‌ی زانستی وشه‌سازی بۆ نه‌و
مه‌به‌سته ، تا‌هه‌ رسته‌به‌کی شسی
نه‌کردوه‌تهوه !!

شبه‌وی راهینه‌تانه‌کانی :

دوا‌ی هه‌ربه‌سیتیک ، هه‌ر نمونه‌به‌ده‌سته‌وه ده‌دات (من چیم کردوه‌توش وها‌ها بکه ، بۆ نمونه !

١ - ل ١٨٦ - ته‌رن علی الوصول (المضاف)^(١)

٢ - ل ١٨٤ له‌سه‌ ئه‌م ده‌ستوره‌ش شه‌ش بکه ... هتد .

تیکدانی‌زاراوه چه‌سپاره‌کان :

دانه‌ریش وه‌ک زمانه‌وانه‌کانسی ته‌رمان لیسته‌ زاراوه‌ی تایبه‌تی خۆی ساز داوه ! نه‌وه‌ی جێی گله‌بی‌به
ده‌بوا‌یه‌ به‌په‌ی زانستی وشه‌، هه‌به‌ته‌ تازه‌کانی پێ به‌ماندینه‌یه ، بینه‌و عه‌ره‌بی‌به‌که‌یان به‌ پاگه‌وه‌ نه‌بیت
که‌س تییان ناگات ته‌نیا بۆ باری سه‌رنج چه‌ند نمونه‌یه‌ک ده‌خه‌ینه‌ به‌رچاو

زاراوه‌ی دانهر .

به‌راو‌په‌ری نو‌خه‌نهر .

١ - ریکه

٢ - دایر (مقطع)

٣ - داریژ (صیفة)

٤ - گشتی (تکرة)

٥ - نه‌بوون (لا)

٦ - جێگه‌ی کردار (نائب فاعل)

٧ - گاتی نه‌بیتا (فعل کینونه)

٨ - نه‌ژوه

٩ - وه‌ژمه‌ک (نثر)

١٠ - نه‌بوژهن (الاسم المادي)

١١ - بژۆن (واتایی)

١٢ - وه‌پال خه‌ستن (الاضایة)

١٣ - کوژ (المباراة)

١٤ - ئه‌زه‌ری (تملك)

١٥ - هۆکه‌ر (ظرف)

بۆ (نیشانه) نه‌بیت :

هه‌له‌یه ، به‌و هه‌سابه (فالمع)

ده‌گه‌ریته‌وه

هه‌له‌یه بۆ (الصائغ) ده‌بیت .

هه‌له‌یه

هه‌له‌یه

گورد ته‌م بابه‌ته‌ی ساز نه‌داوه

کات ، قه‌اره‌ی نه‌یه ، هه‌له‌یه .

بۆ له (رینووس) لای داوه !!

بۆ له (به‌خشان) لای داوه !!

ئه‌گه‌ر عه‌ره‌بی‌به‌که‌ی له‌ته‌کا نه‌بێ ،

به‌ (شمشال) ژهن دیتته به‌ر گوی ؟

ده‌بێ له‌ چی‌یه‌وه هاتبیت !!

ژۆد نا‌قۆلایه . !!

له‌ چی‌یه‌وه هاتوه ؟

له‌ چی‌یه‌وه سه‌ری هه‌تاوه .

به‌په‌ی کیشی (نان‌که‌س) نه‌وکه‌سه

ده‌گه‌به‌نه‌بیت که (هۆ) دروست

ده‌کات !!

گوردی به‌ ؟

به‌لام به‌هه‌له‌ بۆ نه‌ومه‌سه‌له‌یه

چوون ، تازه‌ قوره‌که‌یان خه‌ست کردو

ژمانه‌که‌یان تووشی مه‌رگه‌ سات کردو

په‌رپه‌وه ؟ !!

ئا به‌م حاله‌وه - لافی دانانسی

نسه‌رانتوی زمانسی گوردی له‌

ده‌ده‌بێ . .

دواسه‌سه‌رنج :

نسه‌ولایه‌نانه‌ی گه‌ به‌ده‌ست

نووسه‌که‌ی دانهردا چوونه‌وه ، وه‌ک

خۆی ده‌لیت (به‌په‌روای من و هه‌موو

که‌سی جێی گله‌ بین . ده‌بوا‌یه

دل‌سه‌وزانه ، یاره‌ته‌ی کاک (احمد

حسن) به‌من .

نه‌وه‌ش به‌دی ده‌گه‌ریت که‌ دانهر ،

نیازی پاکه‌و خۆی ره‌نجانه‌وه له‌

په‌تاوی خه‌زمه‌ت کردنی میله‌ته‌که‌یه‌.

(١) ته‌م رابه‌ی له‌ نیشته‌بانه‌وه‌یه

نه‌گینا (اسم موصول و مضاف)

جێی تیره‌مانه‌ !

نهمانه‌و ده‌یان و سه‌دانێ ته‌ر له‌ سه‌هه‌ری دانهر و زمانه‌وانه‌کانی
ته‌رمان ، به‌ هه‌سابی سافیلکه‌کان ، گه‌را‌به‌ نه‌مه‌ ده‌وله‌مه‌ند کردنی زمان